

Modeling Factors Affecting the Development of Entrepreneurship in Rural Areas (Case Study: Villages of Hashtroud City)

Mohammad Akbarpour^{✉1}

1. Department of Geography, Faculty of Literature and Human Sciences, Razi University, Kermanshah, Iran. (Corresponding Author). E-mail: m.akbarpour@razi.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:
Research Article

Article history:

Received: 05 Sept 2023

Received in revised form:
25 Sept 2023

Accepted: 27 Sept 2023

Available online: 27 Sept 2023

Keywords:

Sustainable Rural Development;
Rural Entrepreneurship Development;
Rural Entrepreneurship; Entrepreneurial Management.

In the present research, with a combined method it has been tried in three basic steps to identify the effective factors on the development of entrepreneurship in the rural areas of Hashtroud city. In the first step, using semi-structured interviews, the effective factors in rural entrepreneurship of the target areas were identified based on experts' attitudes. In the second step, with a quantitative method, the mentioned factors were studied based on the head of the households' viewpoint in the studied villages. The results of this step showed that among the items used in the research, the items "the existence of appropriate technological infrastructure in the village (such as IT and ICT in the village)", "willingness to take calculated risks", "participation in decision making and implementing various activities in the village", "access to support services" and "financial support and legal incentives" have the greatest impact on the occurrence and development of rural entrepreneurship under Study. Also, among the studied components, the economic components play the most important role in the development of rural entrepreneurship in Hashtroud. In the third Step, the model of influential factors in the development of rural entrepreneurship in the study area was designed. The results showed that among the political and technological factors, the item "the existence of suitable technological infrastructure in the village (such as IT and ICT in the village)", among the individual factors, the item "willingness to take calculated risks", among the social factors, the item "participation in decision-making and implementing various activities in the village", among the Economic factors, the item "access to support services" and among the political and legal factors, the item "financial support and legal incentives" have the greatest impact on the emergence and development of rural entrepreneurship in Hashtroud. Based on the results, lending long term loans with low interest rate, granting leading people in entrepreneurship, and guaranteed purchase is suggested.

Education and Management of Entrepreneurship, 2023, Vol. 2, No. 3, pp 1-18

Cite this article: Akbarpour, M. (2023). Modeling Factors Affecting the Development of Entrepreneurship in Rural Areas (Case Study: Villages of Hashtroud City). *Education and Management of Entrepreneurship*, 2 (3), 1-18. doi: 10.22126/eme.2023.9582.1047 (in Persian).

© The Author(s).

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2023.9582.1047>

Publisher: Razi University

مدل سازی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان هشتروند)

محمد اکبرپور

۱. گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران.

(نویسنده مسئول). رایانامه: m.akbarpour@razi.ac.ir

اطلاعات مقاله چکیده

پژوهش حاضر با رویکردی ترکیبی و در سه گام اساسی به دنبال شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی شهرستان هشتروند بود. در گام نخست با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته عوامل مؤثر بر کارآفرینی روستایی مناطق مورد نظر از دیدگاه خبرگان شناسایی شدند. در مرحله دوم و با رویکرد کمی عوامل مذکور از دیدگاه سرپرستان خانوار روستاهای مورد مطالعه بررسی گردیدند. نتایج این گام نشان داد که گویه‌های «وجود زیرساخت‌های تکنولوژیکی مناسب روستا (مثل IT و ICT در روستا)»، «تمایل به انجام ریسک‌های حساب شده»، «مشارکت در تصمیم‌گیری و اجرای فعالیت‌های مختلف در روستا»، «دسترسی به خدمات حمایتی» و «حمایت‌های مالی و مشوق‌های قانونی» و مؤلفه‌های اقتصادی بیشترین تأثیر را در بروز و توسعه کارآفرینی روستایی داشتند. در گام سوم مدل عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی روستایی منطقه مورد مطالعه طراحی گردید. نتایج نشان داد از میان عوامل سیاسی و تکنولوژیک گویه «وجود زیرساخت‌های تکنولوژیکی مناسب روستا (مثل IT و ICT در روستا)»، از میان عوامل فردی گویه «تمایل به انجام ریسک‌های حساب شده»، از میان عوامل اجتماعی گویه «مشارکت در تصمیم‌گیری و اجرای فعالیت‌های مختلف در روستا»، از میان عوامل اقتصادی گویه «دسترسی به خدمات حمایتی» و از میان عوامل سیاسی و قانونی گویه «حمایت‌های مالی و مشوق‌های قانونی» بیشترین تأثیر را در بروز و توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای شهرستان هشتروند داشتند. بر اساس نتایج، واگذاری وام‌های بانکی با بهره کم و دوره بازپرداخت بلندمدت، کمک بلاعوض به افراد پیشرو در زمینه فعالیت‌های کارآفرینی و خرید تضمینی محصولات پیشنهاد می‌گردد.

نوع مقاله:
مقاله علمی - پژوهشی
تاریخچه مقاله:
تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۶/۱۴
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۷/۰۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۷/۰۵
دسترسی آنلاین: ۱۴۰۲/۰۷/۰۵

کلیدواژه‌ها:

توسعه پایدار روستایی،
توسعه کارآفرینی روستایی،
کارآفرینی روستایی،
مدیریت کارآفرینی.

آموزش و مدیریت کارآفرینی، دوره ۲، شماره ۳، سال ۱۴۰۲، صفحات ۱۸-۱
استناد: اکبرپور، محمد (۱۴۰۲). مدل سازی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان هشتروند). آموزش و مدیریت کارآفرینی، ۲ (۳)، ۱۸-۱. doi: 10.22126/eme.2023.9582.1047

© نویسندگان

DOI: <https://doi.org/10.22126/eme.2023.9582.1047>

ناشر: دانشگاه رازی

مقدمه

از کارآفرینی، به عنوان یک راهکار برای حل بحران بیکاری نام برده می‌شود (گمیدی و اولینیا^۱، ۲۰۱۸) و یکی از عوامل مؤثر در توسعه اقتصادی است (استویکا و همکاران^۲، ۲۰۲۰). در حقیقت کارآفرینی به عنوان استراتژی شناخته می‌شود که در دست برنامه‌ریزان قرار دارد تا جوامع را به سمت توسعه رهنمون کنند (شیرمحمدی و امینی، ۱۳۹۹). کشورهای در حال توسعه به این واقعیت پی برده‌اند که هیچ پیشرفتی معنا دار نخواهد بود، مگر زمانی که جوامع روستایی نیز ارتقاء پیدا کنند (نونکو و اوککه^۳، ۲۰۱۷). این در حالی است که در نظریه‌های علمی جدید، از کارآفرینی روستایی به عنوان یکی از مهم‌ترین نیروهای محرک پیشرفت و توسعه سیستم‌های اجتماعی و اقتصادی روستایی یاد می‌شود (پولبیتسین^۴، ۲۰۱۹).

امروزه توسعه روستایی بیشتر از همیشه وابسته به توسعه کارآفرینی است و دانشمندان، کارآفرینان روستایی را بزرگ‌ترین اهرم توسعه سکونتگاه‌های روستایی در نظر می‌گیرند (اگاروال^۵، ۲۰۱۸). همچنین کارآفرینی با تنوع‌بخشی به تولید محصولات و افزایش سطح اشتغال و کسب‌وکار در سطح جامعه، نابرابری و شکاف اقتصادی و اجتماعی را در جوامع کاهش می‌دهد و عاملی آسان‌تر در جهت رسیدن به توسعه پایدار است (اویکوگان^۶، ۲۰۱۵). توسعه کارآفرینی با افزایش رقابت‌پذیری و تحریک نوآوری‌ها نیز به اشتغال‌زایی، افزایش تولیدات و ارزش افزوده محصولات روستائیان و در نهایت توسعه روستایی منجر خواهد شد (هارپا^۷، ۲۰۱۷).

توسعه کارآفرینی روستایی پتانسیلی برای کمک به تنوع‌بخشی به درآمد و میزان تولیدات کشاورزی و غیر کشاورزی روستائیان است و فرصت‌های مناسبی را برای کاهش ریسک معیشتی و افزایش امنیت غذایی پایدار در مناطق روستایی فراهم می‌کند (کرمیان و سقائیان، ۱۴۰۲). برخی صاحب‌نظران شرایط اقتصادی را زمینه‌ساز کارآفرینی برمی‌شمارند و معتقدند تغییر و نوآوری، رشد و تولید خدمات را به همراه دارد. جوامع روستایی به دلیل ماهیت وجودی و کارکردی و ساختاری‌شان ارتباط تنگاتنگی با محیط پیرامون دارند. از آنجاکه کشاورزی به عنوان مهم‌ترین فعالیت روستایی در فضای باز و متأثر از عوامل طبیعی، مانند نوع خاک و اقلیم انجام می‌شود، توجه به عوامل محیطی در توسعه کارآفرینی روستایی و کشاورزی برای کاهش مخاطرات محیطی، استفاده مناسب از منابع و مواردی از این دست، اهمیت بسزایی دارد (رکن‌الدین افتخاری و همکاران، ۱۳۸۹).

نتایج پژوهش‌های مختلف داخلی و خارجی به نقش و اهمیت توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی اشاره دارند. رضائی و همکاران (۱۴۰۰) در پژوهشی با عنوان «طراحی مدل ساختاری تفسیری توسعه پایدار کارآفرینی روستایی مطالعه موردی استان گلستان با استفاده از روش همبستگی» به این نتایج رسیدند که ابعاد اجتماعی و محیطی در سطح اول و اقتصادی و نهادی در سطح دوم طراحی مدل ساختار تفسیری توسعه پایدار کارآفرینی در روستای نوردی قرار گرفتند.

در پژوهش جمینی و جمشیدی (۱۴۰۰) نتایج مدل تحلیل ساختاری در زمینه تعیین‌کننده‌های کارآفرینی در مناطق روستایی نشان می‌دهد دو عامل سیاست‌های حمایت اقتصادی و عوامل محیطی منطقه‌ای از عوامل کلیدی مؤثر بر توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی است. در پژوهش سلیمانی و

1. Gamede & Uleanya
2. Stoica et al.
3. Nwankwo & Okeke
4. Polbitsyn
5. Aggarwal
6. Oykuuyigun
7. Harpa

همکاران^۱ (۲۰۲۱) در باره کارآفرینی پایدار در جوامع روستایی ایران به این نتیجه رسیده‌اند که مدیریت و سیاست‌گذاری نقشی کلیدی در توسعه کارآفرینی پایدار در جوامع روستایی دارد. در پژوهش کالفستن و همکاران^۲ (۲۰۲۰) در باره حمایت از کارآفرینی و کسب‌وکارهای کوچک در روستاهای کشورهای اتحادیه اروپا نشان دادند حمایت و پشتیبانی مالی و در نظر گرفتن تنوع فعالیت‌های اقتصادی، اقداماتی مؤثر برای توسعه کارآفرینی هستند.

شهرستان هشتگرد از لحاظ شاخص‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و زیرساختی روستایی یکی از محروم‌ترین مناطق ایران به شمار می‌آید، این در حالی است که این شهرستان تعداد زیادی نیروی انسانی مایل به کار و فعالیت و منابع محیطی غنی (منابع آبی مثل سد سهند، پوشش خاک مناسب، جاذبه‌های گردشگری، شهرک صنعتی پرفسور هشتگردی و غیره) دارد (اکبرپور، ۱۴۰۰؛ سایت فرمانداری شهرستان هشتگرد، ۱۴۰۱). امروزه با توجه به اثرات مثبت کارآفرینی در روند دستیابی به توسعه روستایی به‌ویژه در مناطق محروم، شناسایی عوامل تعیین‌کننده آن به یک زمینه مهم پژوهشی تبدیل شده است؛ از این رو انجام پژوهش‌های مربوط به کارآفرینی، راهبردی برای توسعه روستایی محسوب می‌شود. از یک‌سو نبود مطالعات منسجم در زمینه ارتقاء و توسعه کارآفرینی و از سوی دیگر توجه اندک برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران توسعه روستایی به ساکنان روستاهای شهرستان هشتگرد اهمیت و ضرورت این پژوهش را دوچندان می‌کند. با توجه به مطالب بیان‌شده تحقیق حاضر در پی یافتن پاسخی برای این پرسش‌هاست:

چه عواملی در توسعه کارآفرینی در روستاهای مورد مطالعه تأثیرگذار است؟ با توجه به شرایط موجود، مدل مطلوب برای توسعه کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه کدام است؟

روش پژوهش

شهرستان هشتگرد از نظر مختصات جغرافیایی در طول جغرافیایی $28^{\circ} 46'$ تا $19^{\circ} 47'$ و در عرض شمالی $37^{\circ} 12'$ تا $39^{\circ} 37'$ واقع شده است. از سمت شمال با شهرستان بستان‌آباد و از شرق با شهرستان میانه و از جنوب با شهرستان چارویماق از غرب نیز با شهرستان مراغه هم‌جوار است. این شهرستان بر اساس آخرین تقسیمات کشوری دارای دو بخش (مرکزی، نظرکهریزی) و هفت دهستان (علی‌آباد، کوهسار، قرانقو، سلوک، چارویماق شمال شرقی، نظرکهریزی و آلمالو) است.

نوشتار پیش رو از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت آمیخته اکتشافی است. در گام نخست، پژوهش با مطالعه مبانی نظری و نظرخواهی از کارشناسان بومی دارای تحصیلات دانشگاهی^۳ با روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی اقدام به شناسایی عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی در مناطق روستایی مورد مطالعه گردید که در قالب پنج مؤلفه، ۱۵ شاخص و ۵۲ گویه طبقه‌بندی شدند (جدول ۳). در این مرحله، از تکنیک مصاحبه نیمه‌باز استفاده گردید. در گام دوم و بعد از طراحی پرسش‌نامه (بر اساس طیف لیکرت)، روایی آن به روش صوری و با مراجعه به کارشناسان و استادان دانشگاهی به تأیید نهایی رسید و برای بررسی پایایی، از طریق ضریب آزمون آلفای کرونباخ (با میانگین ۰/۸۸) تعداد سی پرسش‌نامه مورد پیش‌آزمون قرار گرفت که نتایج، نشانگر روایی و پایایی مناسب پرسش‌نامه‌ها بود. (جدول ۱).

1. Soleymani et al.

2. Klofsten et al.

۳. هفت نفر از کارشناسان بومی که دارای تحصیلات دانشگاهی در مقطع کارشناسی ارشد بودند و بیست نفر از شوراهای محلی (بر اساس میزان اطلاعات، فعالیت و تمایل به مشارکت و دسترسی به آنان)

جدول ۱. پایایی متغیرهای مورد استفاده در فرایند پژوهش (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

مؤلفه‌ها	شاخص‌ها	کرونباخ
عوامل اقتصادی	دسترسی به تسهیلات اقتصادی، مشارکت اقتصادی، توانمندی اقتصادی	۰/۹۳
عوامل اجتماعی	مشارکت، نهادسازی، آگاهی	۰/۸۸
عوامل فردی	ریسک‌پذیری، خلاقیت و نوآوری، اعتمادبه‌نفس، دانش و آگاهی	۰/۹۲
عوامل زیرساختی و تکنولوژیکی	زیرساخت فیزیکی، زیرساخت مالی، زیرساخت‌های نهادی، تکنولوژی	۰/۸۹
عوامل سیاسی و قانونی	حمایت‌های سیاسی و قانونی در زمینه کارآفرینی	۰/۷۷

برای توزیع پرسش‌نامه‌ها در روستاهای مورد مطالعه از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای با رعایت اصل تسهیم به نسبت جمعیت سرپرستان خانوار در هر روستا استفاده گردید؛ به این صورت که متناسب با تعداد سرپرستان خانوار هر روستا، تعدادی پرسش‌نامه به آن‌ها تخصیص یافت و پرسش‌نامه‌ها در بین ۲۷ روستای منتخب منطقه توزیع گردید. در کل دهستان‌ها، روستاهایی که دارای بیش از ۲۰ خانوار جمعیت بودند به سه گروه یا طبقه بر حسب موقعیت جغرافیایی تقسیم شدند. سپس از گروه‌های سه‌گانه به نسبت، از میان گروه اول شامل ۱۵ روستا، گروه دوم ۸ روستا و گروه سوم ۴ روستا به‌طور تصادفی انتخاب شدند. جامعه آماری تحقیق شامل سرپرستان خانوار روستاهای مورد مطالعه بود که برای تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران استفاده گردید. بر این اساس از ۱۳۲۰ خانوار روستایی ۲۹۸ خانوار حجم نمونه را تشکیل داده‌اند. (جدول ۲).

جدول ۲. روستاهای منتخب به تفکیک دهستان و نمونه انتخابی (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵؛ یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

دهستان	روستاهای منتخب	تعداد خانوار	نمونه منتخب
سلوک	باقرار رود	۱۰۶	۲۳
	بیگ بلاغی	۶۶	۱۵
	کماجری	۳۶	۸
قرانقو	لامشان	۱۰۷	۲۴
	سعادتلو	۱۲۰	۲۷
	آغچه کندی	۶۱	۱۴
	صوفیلار	۵۴	۱۲
	ایاز	۲۲	۵
	بره ده	۲۵	۶
علی‌آباد	بیات	۳۵	۸
	کله‌گرد	۱۰۱	۲۳
	قره سقال	۷۵	۱۷
کوهسار	آغبلاغ (حسن کندی)	۲۵	۶
	باشماق	۵۷	۱۳
	دهلان	۲۸	۶
آمالو	طالش کندی	۲۴	۶
	قره دیو	۵۳	۱۲
	دوشر	۲۸	۶
نظرکهریزی	ایده لو خان	۲۴	۶
	شیخ‌الاسلام	۲۳	۶
	تلم خان	۵۲	۱۲
	درین سو	۶۲	۱۴
	یلی درق سفلی	۲۵	۶
	گنج‌آباد علیا	۲۳	۵
کل	قطانقو	۲۷	۶
	آسایش	۳۲	۶
	یانبلغی علیا	۲۹	۶
کل	۲۷	۱۳۲۰	۲۹۸

در گام سوم تحقیق برای طراحی مدل عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی روستایی از نرم‌افزار ISM استفاده شد که داده‌های این بخش نیز از طریق نظرخواهی از کارشناسان بومی دارای تحصیلات دانشگاهی فراهم گردید. بعد از شناسایی و ارزیابی میزان اثرات عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی مورد مطالعه، در آخرین گام از پژوهش، برای تعیین روابط میان شاخص‌ها و مشخص کردن عوامل زیربنایی و روبنایی و همچنین مشخص کردن مسیر برنامه‌ریزی و مدیریت فرایند رشد و توسعه کارآفرینی اقدام به طراحی مدل کارآفرینی روستایی برای روستاهای مورد مطالعه گردید. به این ترتیب که در محیط نرم‌افزار الگوسازی ساختاری - تفسیری داده‌های ماتریس خود - تعاملی ساختاری به یک ماتریس دو ارزشی صفر و یک (۰ و ۱) تبدیل شد.

برای تبدیل داده‌ها به صفر و یک به این‌گونه عمل می‌شود که در هر سطر عدد یک را جایگزین علامت‌های X و V و عدد صفر را جایگزین علامت‌های A و O می‌کنیم. این عمل در محیط نرم‌افزار که با تعریف روابط شاخص‌ها با یکدیگر به صورت مقایسه اثرات زوجی است؛ برآورد می‌شود. به این ترتیب از اعداد نشانگر هر کدام از شاخص‌ها در محور X و Y استفاده می‌شود که به ازای هر پاسخ «بله» که نشانگر وجود رابطه بین دو متغیر است نرم‌افزار عدد ۱ و به ازای هر پاسخ «نه» که نشانگر عدم وجود رابطه میان دو شاخص در حال مقایسه است عدد صفر (۰) قرار داده می‌شود. نتیجه به دست آمده در این مرحله، ماتریس دستیابی اولیه است.

در ماتریس دستیابی اولیه تنها روابط مستقیم بین شاخص‌ها در نظر گرفته می‌شود؛ بنابراین، روابط غیر مستقیم آن‌ها برآورد نمی‌گردد. به همین دلیل در ادامه روابط ثانویه بین شاخص‌ها مورد ارزیابی قرار خواهد گرفت. منظور از روابط ثانویه میان شاخص‌ها این است که اگر شاخص ۱ بر شاخص ۲ تأثیرگذار باشد و شاخص ۲ بر شاخص ۳ تأثیر بگذارد، در این صورت شاخص ۱ بر شاخص ۳ تأثیرگذار است. همچنین در این مرحله امتیاز قدرت نفوذ و میزان تأثیرپذیری شاخص‌ها ارزیابی گردید. برای دستیابی به امتیاز نفوذ هر شاخص، اعداد مربوط به سطر و برای به دست آوردن میزان تأثیرپذیری هر شاخص، اعداد ستون مربوط به آن شاخص در ماتریس دستیابی نهایی جمع شده است.

جدول ۳. عوامل شناسایی شده مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

منبع	گویه	شاخص	مؤلفه
نظر مصاحبه‌شوندگان عبدی و همکاران (۱۳۹۸)	دسترسی به خدمات حمایتی دسترسی به سرمایه‌های موجود	دسترسی به تسهیلات اقتصادی	
نظر مصاحبه‌شوندگان ریچارد ^۱ (۲۰۲۰) ریچارد (۲۰۲۰)	دسترسی به بازار مناسب برای عرضه تولیدات محلی و بومی به مصرف‌کنندگان وجود فرصت‌های مناسب برای سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارهای جدید در روستا میزان سرمایه‌گذاری‌های خصوصی برای ایجاد کسب‌وکارهای مختلف	دسترسی به تسهیلات اقتصادی	
نظر مصاحبه‌شوندگان نظر مصاحبه‌شوندگان حسینی‌نیا و فلاحي (۱۳۹۶)	تجربه فعالیت در کارهای کوچک مشارکت در شکل‌گیری و ایجاد تشکل‌ها، اتحادیه‌ها و اصناف مشارکت در انتقال تجربه‌های شخصی در مورد کسب‌وکارهای جدید	مشارکت اقتصادی	عوامل اقتصادی
نظر مصاحبه‌شوندگان (علوی‌زاده، ۱۳۹۶)	مشارکت در شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری در روستا داشتن اطلاعات و آمارهای بازاریابی و اقتصاد مناسب	مشارکت اقتصادی	
نظر مصاحبه‌شوندگان نظر مصاحبه‌شوندگان	آگاهی از نرخ محصولات در بازار میزان توانمندی مالی برای ایجاد کسب‌وکار	توانمندی اقتصادی	

¹ Richard

ادامه جدول ۳. عوامل شناسایی شده مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

مؤلفه	شاخص	گویه	منبع
عوامل اجتماعی	مشارکت	مشارکت در شناسایی افراد خلاق و نوآور	نظر مصاحبه‌شوندگان
		مشارکت در تصمیم‌گیری و اجرای فعالیت‌های مختلف در روستا	نظر مصاحبه‌شوندگان
	نهادسازی	مشارکت زنان و دختران روستایی در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی	نظر مصاحبه‌شوندگان
		میزان مسئولیت‌پذیری در راه اندازی کسب‌وکارهای جدید	رضائی و همکاران (۱۳۹۹)
عوامل فردی	آگاهی	میزان برگزاری کلاس‌های آموزشی و مشاوره‌ای در زمینه کسب‌وکارهای خانگی	رضائی و همکاران (۱۳۹۹)
		تمایل به عضویت در تعاونی‌ها و صنف‌های صنعتی و کشاورزی	نظر مصاحبه‌شوندگان
	ریسک‌پذیری	میزان حضور مروجان برای ترویج کسب‌وکارهای جدید، میزان فعالیت دهیاری و شورای اسلامی روستا برای ایجاد و گسترش کارآفرینی	نظر مصاحبه‌شوندگان
		آشنایی با زمینه‌های کسب‌وکارهای جدید	رضائی و همکاران (۱۳۹۹)
عوامل فرهنگی	خلاقیت و نوآوری	میزان آشنایی با قوانین و مقررات کسب‌وکارهای جدید	نظر مصاحبه‌شوندگان
		آشنایی با بازارهای جدید	نظر مصاحبه‌شوندگان
	اعتمادبه‌نفس	آگاهی از خریدوفروش محصولات	نظر مصاحبه‌شوندگان
		حاضر به مواجه شدن با چالش‌ها و سختی‌ها	رضائی و همکاران (۱۳۹۹)
عوامل اقتصادی	زیرساخت	ترجیح روش‌های نو به روش‌های سنتی و قدیمی	نظر مصاحبه‌شوندگان
		تمایل به انجام ریسک‌های حساب‌شده	نظر مصاحبه‌شوندگان
	زیرساخت فیزیکی	لذت بردن از ریسک مالی و شخصی	نظر مصاحبه‌شوندگان
		توانایی کشف و تلفیق راه و روش‌های جدید برای حل یک مشکل	رضائی و همکاران (۱۳۹۹)
عوامل اجتماعی	زیرساخت مالی	همواره به فکر شروع کارهای جدید بودن	نظر مصاحبه‌شوندگان
		داشتن ایده‌های جدید و متنوع	نظر مصاحبه‌شوندگان
	زیرساختی و تکنولوژی	نداشتن استرس در موقعیت‌های سخت و مشکل	نظر مصاحبه‌شوندگان
		ممکن دانستن چیزی که دیگران آن را مشکل می‌دانند	نظر مصاحبه‌شوندگان
عوامل اجتماعی	دانش و آگاهی	فرار نکردن از موقعیت‌های سخت و مشکل	نظر مصاحبه‌شوندگان
		میزان سواد و تحصیلات	نظر مصاحبه‌شوندگان
	زیرساخت فیزیکی	میزان آشنایی با وسایل ارتباط جمعی مانند، تلویزیون، رایانه (اینترنت)، شبکه‌های مجازی، روزنامه	نظر مصاحبه‌شوندگان
		وجود زیرساخت‌های فیزیکی مناسب روستا (همچون جاده‌ها و راه‌های ارتباطی روستا)	رضائی و همکاران (۱۳۹۹)
عوامل اقتصادی	زیرساخت مالی	وجود زیرساخت‌های عمومی مناسب روستا (همچون آب، برق و گاز روستا)،	رضائی و همکاران (۱۳۹۷)
		وجود بازارهای محلی و هفتگی در روستا	جمینی و جمشیدی (۱۴۰۰)
	زیرساختی و تکنولوژی	وجود سرمایه‌گذاران برای ایجاد کسب‌وکارهای جدید	ریچارد (۲۰۲۰)
		توزیع بهینه خدمات در سطح روستا	جمینی و جمشیدی (۱۴۰۰)
عوامل اجتماعی	زیرساختی و تکنولوژی	فروش مستقیم و بی‌واسطه محصول	جمینی و جمشیدی (۱۴۰۰)
		وجود سازمان‌های محلی (نظیر صندوق قرض‌الحسنه) در روستا	نظر مصاحبه‌شوندگان
	تعداد تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها برای ایجاد امنیت مالی سرمایه‌گذاران	وجود بانک‌ها و مؤسسات ارائه‌دهنده وام‌ها و اعتبارهای مالی	نظر مصاحبه‌شوندگان
		تعداد تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها برای ایجاد امنیت مالی سرمایه‌گذاران	رضائی مقدم و معصومی (۱۳۹۷)
عوامل اجتماعی	تکنولوژی	وجود زیرساخت‌های تکنولوژیکی مناسب روستا (مثل IT و ICT در روستا)	رضائی مقدم و معصومی (۱۳۹۷)
		دسترسی به ماشین‌آلات و ابزارآلات مدرن در فعالیت‌های مختلف (کشاورزی، صنعت و خدمات) روستا	جمینی و جمشیدی (۱۴۰۰)
	حمایت‌های سیاسی و قانونی	تأکید بر مشروعیت اجتماعی کارآفرینان از سوی دولت	رضائی و همکاران (۱۳۹۹)
		گرایش مثبت به کارآفرینی از سوی دولت	علوی‌زاده (۱۳۹۶)
قانونی	امتیازهای مالیاتی	تقدیسی و همکاران (۱۳۹۴)	
	در نظر گرفتن کارآفرینی به‌عنوان ضرورت از سوی دولت	جمینی و جمشیدی (۱۴۰۰)	
حمایت‌های مالی و مشوق‌های قانونی	کارآفرینی	حمایت‌های مالی و مشوق‌های قانونی	ولائی و همکاران (۱۳۹۴)

نتایج

بعد از شناسایی عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی روستایی در منطقه مورد مطالعه، در محیط نرم‌افزار Amos به بررسی شاخص‌های برازش مدل تحقیق پرداخته شد. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده نسبت کای‌دو بر درجه آزادی (مقدار به‌دست‌آمده باید کمتر از مقدار ۳ یعنی مقدار مجاز باشد) برابر با ۲/۵۱ است. همچنین مقدار به‌دست‌آمده برای ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد^۱ (که مقدار آن باید کوچک‌تر از ۰/۰۵ باشد) برابر با ۰/۰۳ است. مقدار به‌دست‌آمده برای شاخص‌های برازش هنجار شده^۲، شاخص برازش تطبیقی^۳ و شاخص برازندگی^۴ (که مقدار آن‌ها باید از مرز ۰/۹ بالاتر باشد) به ترتیب برابر ۰/۹۶، ۰/۹۱ و ۰/۹۷ است. مقدار پی^۵ (مقدار پی باید کوچک‌تر از مرز ۰/۰۵ باشد) به‌دست‌آمده نیز برابر با ۰/۰۰۰ است که تمامی ارزش‌های به‌دست‌آمده از شاخص‌های تناسب مدل نشان از برازش مناسب مدل تحقیق دارند (جدول ۴).

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

وضعیت	ارزش مجاز	مقدار آماره	نوع برازش
متوسط	$X^2 / Df < 3$	۲/۵۱	Cmin / df
متوسط	RMSEA < 0.05	۰/۰۳	RMSEA
خوب	NFI > 0.90	۰/۹۶	NFI
خوب	CFI > 0.90	۰/۹۱	CFI
خوب	GFI > 0.90	۰/۹۷	GFI
خوب	P-Value < 0.05	۰/۰۰۰	P-Value

در گام بعدی به بررسی تفاوت معناداری مقادیر برآورد شده برای پارامترهای مختلف پرداخته شد. به‌طور کلی چنانچه شاخص کای‌دو تقسیم بر درجه آزادی (کای دو) کمتر از ۳ باشد و شاخص RMSEA کمتر از ۰/۰۸ باشد و سه شاخص از مجموع شاخص‌های برازش تطبیقی بزرگ‌تر از ۰/۹ باشند، شاخص‌های برازش مدل مطلوب حاصل شده است.

امتیاز به‌دست‌آمده برای مقدار نسبت بحرانی (C.R) که از محاسبه نسبت مقدار برآورد شده غیراستاندارد برای پارامتر (Estimate) به خطای معیار (S.E) محاسبه می‌شود، نشان از معنی‌داری مدل تحقیق است. لذا مدل از نظر ساختاری مناسب است (جدول ۵ و ۶). تجزیه و تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از پرسش‌نامه‌ها نشان داد که از میان پنج مؤلفه اصلی تحقیق با تعداد ۱۵ شاخص و ۵۲ گویه، تعداد ۶ گویه به‌دلیل عدم کسب امتیاز بالاتر از میانگین قادر به تعریف متغیرهای مورد نظر نبوده و از مدل حذف گردیدند که در شکل ۱ نمایش داده شده است.

جدول ۵. شاخص‌های برآورد نمونه (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

وضعیت	مقدار آماره	نوع برازش
خوب	۲/۴۶۵	Cmin / df
خوب	۰/۰۲۳	RMSEA
خوب	۰/۹۷	NFI
خوب	۰/۹۲۴	CFI
خوب	۰/۹۸۱	GFI

با توجه به یافته‌های جدول ۶ معناداری هر یک از مسیرها با توجه به مقدار آماره‌ای نسبت بحرانی (C.R)

1. Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)
2. Normal Fit Index (NFI)
3. Comparative Fit Index (CFI)
4. Goodness of Fit Index (GFI)
5. P-Value

مشخص می‌گردد. چنانچه قدر مطلق این عدد بزرگ‌تر از مقدار $1/96$ باشد، آن مسیر معنادار به‌دست آمده است. ضریب مسیر $1/380$ برای مسیر از Resources به W.F. نشان می‌دهد که اولاً رابطه مثبتی بین این دو متغیر وجود دارد ($P < 001/0$ و $T\text{-Value} > 96/1$)، ثانیاً به ازای هر واحد تغییر در متغیر Resources (به شرط ثابت بودن سایر متغیرها) مقدار متغیر W.F. به میزان $1/380$ واحد تغییر می‌کند. ضریب مسیر شاخص‌ها هم نشان می‌دهد رابطه مثبتی بین متغیرها وجود دارد.

برای بررسی برازش مدل ساختاری از چندین معیار استفاده می‌شود، ابتدایی‌ترین معیار سنجش رابطه بین سازه‌ها در مدل (بخش ساختاری) اعداد معناداری t است. در صورتی که مقدار این معیار از $1/96$ بیشتر باشد، نشان از صحت رابطه بین سازه‌ها و در نتیجه تأیید سؤالات در سطح اطمینان 95% است. بررسی نتایج نشان داد، ضرب t به‌دست‌آمده از عوامل اقتصادی، فردی، تکنولوژی، سیاسی بزرگ‌تر از $1/96$ بوده و این امر نشان‌دهنده معنی‌داری آن روابط در سطح اطمینان 95% است. بر اساس نتایج جداول (۷) ارتباط معنی‌دار بین متغیرها با میزان ضریب مسیر، مناسب است.

جدول ۶. میزان رگرسیون شاخص‌های برآورد نمونه (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

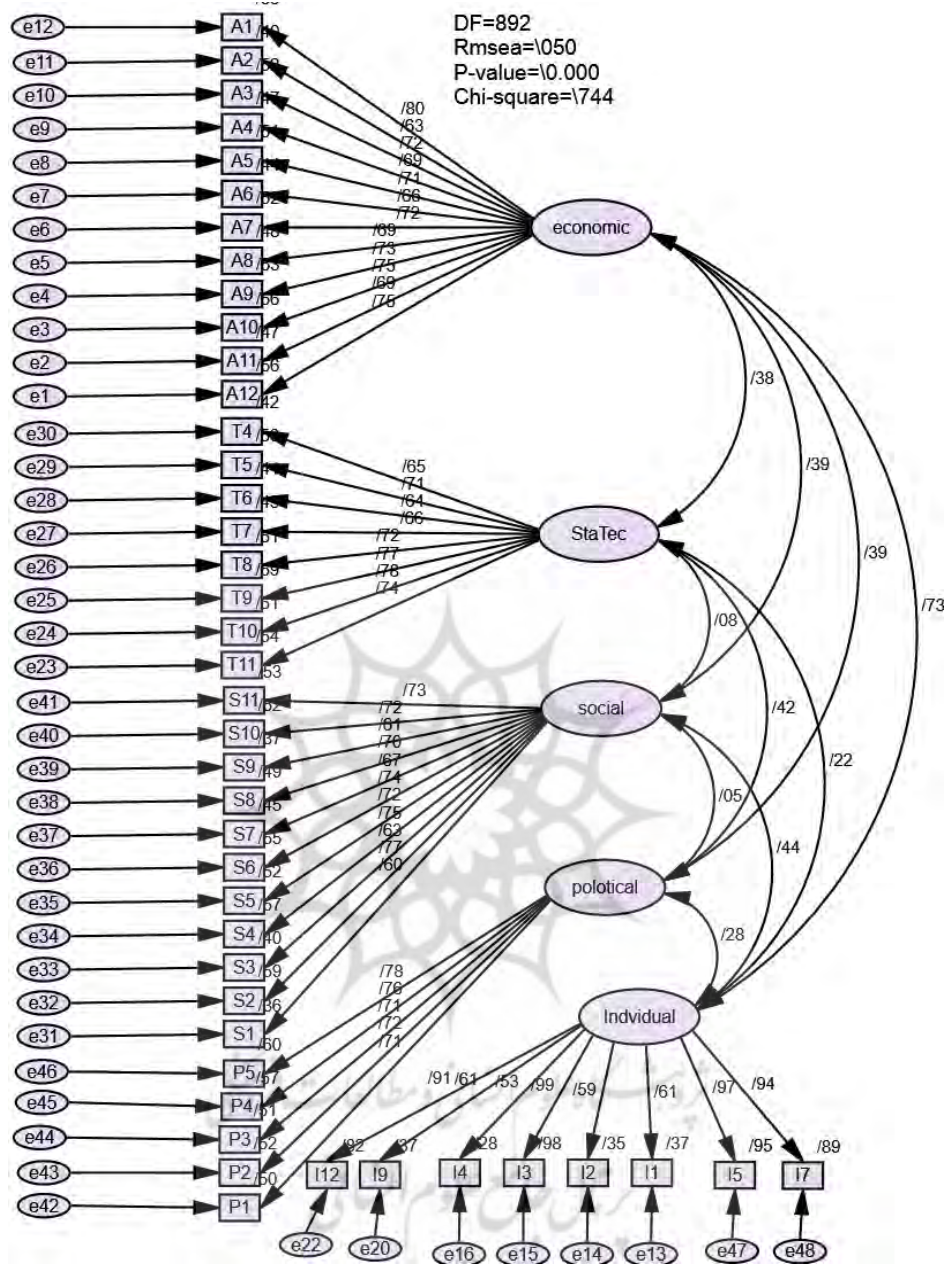
			میزان برآورد شده	S.E	C.R.	P
Resource	←	W.F.	$1/380$	$0/389$	$4/786$	***
Economic	←	W.F.	$0/667$	$0/067$	$5/015$	***
Technology	←	W.F.	$0/498$	$0/422$	$3/990$	***
Social	←	W.F.	$0/335$	$0/390$	$3/980$	***
Political	←	W.F.	$0/524$	$0/049$	$4/789$	***
Individual	←	W.F.	$0/645$	$0/063$	$5/005$	***

عوامل اقتصادی

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل پرسش‌نامه‌ها حاکی از این است که تمامی گویه‌های مؤلفه اقتصادی از امتیاز قابل قبول برای سنجش این مؤلفه برخوردار هستند؛ به عبارت دیگر هر ۱۲ گویه این بخش از انحراف معیار بالاتر از میانگین برخوردار هستند. در میان گویه‌های مورد پذیرش نیز گویه «دسترسی به خدمات حمایتی» و «میزان توانمندی مالی برای ایجاد کسب‌وکار» به ترتیب با انحراف معیار $0/80$ و $0/75$ بیشترین و گویه دسترسی به سرمایه‌های موجود با ضریب مسیر $0/62$ کمترین تأثیر را بر ایجاد و توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای مورد مطالعه دارند (جدول ۷)؛ که این امر نشان‌دهنده اهمیت و نقش عوامل محیطی و خانوادگی در شکل‌گیری و توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان هشتگرد است.

جدول ۷. عوامل اقتصادی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

رتبه	ضریب مسیر	گویه	کد
۱	$0/80$	دسترسی به خدمات حمایتی	A1
۹	$0/62$	دسترسی به سرمایه‌های موجود	A2
۵	$0/71$	دسترسی به بازار مناسب برای عرضه تولیدات محلی و بومی به مصرف‌کنندگان	A3
۷	$0/69$	وجود فرصت‌های مناسب برای سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارهای جدید در روستا	A4
۶	$0/70$	میزان سرمایه‌گذاری‌های خصوصی برای ایجاد کسب‌وکارهای مختلف	A5
۸	$0/65$	تجربه فعالیت در کارهای کوچک	A6
۴	$0/72$	مشارکت در شکل‌گیری و ایجاد تشکل‌ها، اتحادیه‌ها و اصناف در حوزه کسب‌وکارها	A7
۷	$0/69$	مشارکت در انتقال تجربه‌های شخصی در مورد کسب‌وکارهای جدید	A8
۴	$0/72$	مشارکت در شناسایی فرصت‌های سرمایه‌گذاری در روستا	A9
۳	$0/74$	داشتن اطلاعات و آمارهای بازاریابی و اقتصاد مناسب	A10
۶	$0/70$	آگاهی از نرخ محصولات در بازار	A11
۲	$0/75$	میزان توانمندی مالی برای ایجاد کسب‌وکار	A12

شکل ۱. مدل اولیه پژوهش (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

عوامل فردی

نتایج به‌دست‌آمده برای مؤلفه عوامل فردی نشان داد که از میان ۱۲ گویه شناسایی شده برای تبیین عوامل فردی تأثیرگذار بر ایجاد و توسعه کارآفرینی در مناطق روستایی مورد مطالعه چهار گویه به‌دلیل عدم کسب ضریب مسیر بالاتر از میانگین از مدل اولیه حذف شدند. با توجه به تجزیه و تحلیل انجام‌شده برای ۸ گویه تحقیق، گویه‌های «تمایل به انجام ریسک‌های حساب‌شده» و «توانایی کشف و تلفیق راه و روش‌های جدید برای حل یک مشکل» به ترتیب با ضریب مسیر ۰/۹۷ و ۰/۹۹ بیشترین و گویه «لذت بردن از ریسک مالی و شخصی» با ضریب مسیر ۰/۵۳ کمترین تأثیر را بر ایجاد و توسعه کارآفرینی روستایی دارند (جدول ۸). با توجه به اطلاعات به‌دست‌آمده از مناطق روستایی مورد مطالعه، روستائیان از ویژگی‌های شخصیتی مناسبی که برای کارآفرین شدن مورد نیاز است، برخوردار هستند که این مورد با توجه به دو گویه ذکرشده در بالا که بیشترین تأثیر را بر کارآفرینی روستایی دارند

نیز ثابت شده است اما با این وجود از آنجایی که اکثر مردم روستایی شهرستان از توان مالی لازم جهت سرمایه‌گذاری در بخش کارآفرینی و شروع کسب‌وکارهایی جدید برخوردار نیستند، بنابراین تمایل چندانی نیز به پذیرش ریسک‌های مالی در این زمینه ندارند که این مورد نیز نتایج تحقیق حاضر را تأیید می‌نماید.

جدول ۸. عوامل فردی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

رتبه	ضریب مسیر	گویه	کد
۵	۰/۶۰	حاضر به مواجه شدن با چالش‌ها و سختی‌ها	I1
۶	۰/۵۹	ترجیح روش‌های نوین به روش‌های سنتی و قدیمی	I2
۱	۰/۹۹	تمایل به انجام ریسک‌های حساب شده	I3
۷	۰/۵۳	لذت بردن از ریسک‌های مالی و شخصی	I4
۲	۰/۹۷	توانایی کشف و تلفیق راه و روش‌های جدید برای حل یک مشکل	I5
۳	۰/۹۴	داشتن ایده‌های جدید و متنوع	I7
۵	۰/۶۰	ممکن دانستن چیزی که دیگران آن را مشکل می‌دانند	I9
۴	۰/۹۰	میزان آشنایی با وسایل ارتباط جمعی مانند تلویزیون، رایانه (اینترنت)، روزنامه و...	I12

عوامل زیرساختی و تکنولوژیک

تجزیه و تحلیل بر روی مؤلفه عوامل زیرساختی و تکنولوژیک نشان داد که از تعداد ۱۱ گویه شناسایی شده در مرحله اول تحقیق، تعداد سه گویه انحراف معیاری پایین‌تر از میانگین کسب کرده و از مدل اولیه حذف شدند. از میان هشت گویه مورد نظر نیز گویه‌های «وجود زیرساخت‌های تکنولوژیکی مناسب روستا (مثل IT و ICT در روستا)» و «تعداد تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها برای ایجاد امنیت مالی سرمایه‌گذاران» به ترتیب با انحراف معیار ۰/۷۶ و ۰/۷۸ بیشترین و گویه «فروش مستقیم و بی‌واسطه محصول» با انحراف معیار ۰/۶۳ کمترین تأثیر را بر ایجاد و توسعه کارآفرینی روستایی در مناطق روستایی مورد نظر دارند (جدول ۹). نتایج این بخش از تحقیق گویای عدم وجود زیرساخت‌های تکنولوژیکی مدرن مانند IT و ... در روستاهای مورد مطالعه است که امروزه اساس کسب‌وکارها و تجارت را در جهان مدرن تشکیل می‌دهند. از دیدگاه جامعه محلی نیز این مورد بیشترین اهمیت را برای تسهیل روند رشد کارآفرینی در شهرستان دارد. همچنین عدم وجود و یا کافی نبودن تعاونی‌های روستایی فعال در زمینه کارآفرینی در شهرستان نیز از دیگر موارد مورد توجه جامعه محلی است، زیرا همان‌طور که ذکر گردید یکی از بزرگ‌ترین موانع پیش روی جامعه روستایی، مشکلات مالی در جهت سرمایه‌گذاری در کسب‌وکارهای جدید یا توسعه کسب‌وکارهای موجود است که تعاونی‌های مالی می‌توانند نقش بسیار مهمی در رفع این‌گونه موانع ایفا نمایند.

جدول ۹. عوامل زیرساختی - تکنولوژیکی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

رتبه	ضریب مسیر	گویه	کد
۷	۰/۶۴	وجود سرمایه‌گذاران برای ایجاد کسب‌وکارهای جدید	T4
۵	۰/۷۰	توزیع بهینه خدمات در سطح روستا	T5
۸	۰/۶۳	فروش مستقیم و بی‌واسطه محصول	T6
۶	۰/۶۵	وجود سازمان‌های محلی (نظیر صندوق قرض‌الحسنه) در روستا	T7
۴	۰/۷۱	وجود بانک‌ها و مؤسسات ارائه‌دهنده وام‌ها و اعتبارات مالی	T8
۲	۰/۷۶	تعداد تعاونی‌ها و اتحادیه‌ها برای ایجاد امنیت مالی سرمایه‌گذاران	T9
۱	۰/۷۸	وجود زیرساخت‌های تکنولوژیکی مناسب روستا (مثل IT و ICT در روستا)	T10
۳	۰/۷۳	دسترسی به ماشین‌آلات و ابزارآلات مدرن در فعالیتهای مختلف (کشاورزی، صنعت و خدمات) روستا	T11

عوامل اجتماعی

نتایج حاصل از تحقیق برای مؤلفه عوامل اجتماعی نشان داد که از بین دوازده گویه شناسایی شده برای تبیین این

مؤلفه تعداد یک گویه به دلیل عدم کسب ضریب مسیر بالاتر از میانگین از مدل حذف گردید. از میان ۱۱ گویه باقی‌مانده گویه‌های «مشارکت در تصمیم‌گیری و اجرای فعالیت‌های مختلف در روستا» و «میزان مسئولیت‌پذیری در راه اندازی کسب‌وکارهای جدید» به ترتیب با ضریب مسیر ۰/۷۶ و ۰/۷۵ بیشترین و گویه «آشنایی با زمینه‌های کسب‌وکار جدید» با ضریب مسیر ۰/۶۰ کمترین تأثیر را بر رشد و توسعه کارآفرینی روستایی در شهرستان دارند (جدول ۱۰). با توجه به نتایج تحقیق، جامعه محلی نیز به اهمیت مشارکت در توسعه کارآفرینی توجه دارند. یکی از مهم‌ترین دلایل اهمیت نقش مشارکت، نبود و یا عملکرد ضعیف نهادهای مردمی و دولتی در زمینه کارآفرینی روستایی و عدم توجه به مشارکت افراد روستایی در مسائل مربوط به روستاها است. روستائیان مورد مطالعه به تعاونی‌ها و نهادهایی که زمینه‌ساز حضور فعال مردم روستاها در تعیین سرنوشت شخصی و اجتماعی خود باشند، تأکید زیادی دارند. آن‌ها به خصوص به نقش مالی این نهادها بیشتر از سایر موارد علاقه و توجه نشان می‌دهند.

جدول ۱۰. عوامل اجتماعی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

رتبه	ضریب مسیر	گویه	کد
۹	۰/۶۰	مشارکت در شناسایی افراد خلاق و نوآور	S1
۱	۰/۷۶	مشارکت در تصمیم‌گیری و اجرای فعالیت‌های مختلف در روستا	S2
۸	۰/۶۳	مشارکت زنان و دختران روستایی در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی	S3
۲	۰/۷۵	میزان مسئولیت‌پذیری در راه‌اندازی کسب‌وکارهای جدید	S4
۵	۰/۷۱	میزان برگزاری کلاس‌های آموزشی و مشاوره‌ای در زمینه کسب‌وکارهای خانگی	S5
۳	۰/۷۴	تمایل به عضویت در تعاونی‌ها و صنف‌های صنعتی و کشاورزی	S6
۷	۰/۶۷	میزان حضور مروجان برای ترویج کسب‌وکارهای جدید	S7
۶	۰/۶۹	میزان فعالیت دهیاری و شوراهای اسلامی روستا برای ایجاد و گسترش کارآفرینی	S8
۹	۰/۶۰	آشنایی با زمینه‌های کسب‌وکارهای جدید	S9
۴	۰/۷۲	میزان آشنایی با قوانین و مقررات کسب‌وکارهای جدید	S10
۴	۰/۷۲	آشنایی با بازارهای جدید	S11

عوامل سیاسی - قانونی

برای تبیین مؤلفه عوامل سیاسی - قانونی از تعداد پنج گویه شناسایی شده در قسمت نخست پژوهش حاضر استفاده گردید که تمامی این گویه‌ها از ضریب مسیر بالاتر از میانگین برخوردار بوده‌اند. نتایج تجزیه و تحلیل نشان داد که از بین گویه‌های مورد آزمون گویه «حمایت‌های مالی و مشوق‌های قانونی» با ضریب مسیر ۰/۷۷ بیشترین و گویه «تأکید بر مشروعیت اجتماعی کارآفرینان از سوی دولت» با انحراف معیار ۰/۷۰ کمترین تأثیر را از دیدگاه جامعه محلی بر توسعه کارآفرینی روستایی دارند (جدول ۱۱).

با توجه به اینکه تمامی گویه‌های این بخش از دیدگاه جامعه روستایی مورد مطالعه ضریب مسیر بالاتر از ۰/۷۰ کسب کرده‌اند، می‌توان نتیجه گرفت که روستائیان شهرستان مورد نظر به نقش دولت و سیاست‌های دولتی به خصوص سیاست‌های مالی دولت در قبال جامعه روستایی تأکید زیادی دارند. از آنجایی که اکثر مناطق روستایی در ایران محیط امنی برای سرمایه‌گذاران خارج از منطقه برای سرمایه‌گذاری و فعالیت نیستند؛ بنابراین چشم‌امید جامعه روستایی مورد مطالعه، همان‌طور که از پاسخ‌های آن‌ها نیز روشن است، به فعالیت و دخالت‌های دولت است. اکثر روستائیان مشارکت‌کننده در تحقیق حاضر در پاسخ‌های شفاهی خود نیز از عدم نقش‌آفرینی کافی دولت به خصوص در زمینه اقتصادی ناراضی بودند و به دولت به‌عنوان نهادی که می‌تواند با سیاست‌گذاری و ایفای نقش سرمایه‌گذاران در روستاها فضا را برای رشد و توسعه کسب‌وکارهای روستایی فراهم نماید، تأکید داشتند.

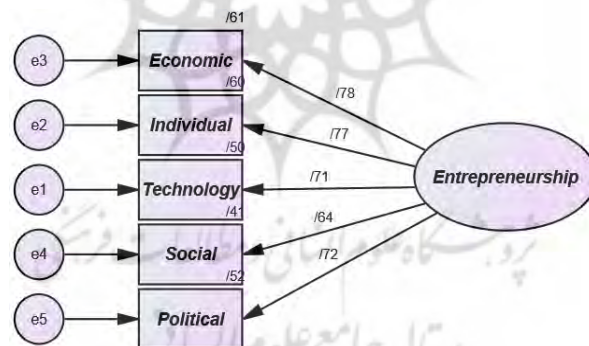
جدول ۱۱. عوامل سیاسی - قانونی مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

رتبه	ضریب مسیر	گویه	کد
۵	۰/۷۰	تأکید بر مشروعیت اجتماعی کارآفرینان از سوی دولت	P1
۳	۰/۷۲	گرایش مثبت به کارآفرینی از سوی دولت	P2
۴	۰/۷۱	امتیازات مالیاتی	P3
۲	۰/۷۵	در نظر گرفتن کارآفرینی به‌عنوان ضرورت از سوی دولت	P4
۱	۰/۷۷	حمایت مالی و مشوق‌های قانونی	P5

در گام بعد به بررسی تأثیرات هر کدام از مؤلفه‌های تحقیق بر ایجاد و توسعه کارآفرینی روستایی در مناطق روستایی مورد مطالعه پرداخته شد. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده مؤلفه عوامل اقتصادی با ضریب مسیر ۰/۷۷ بیشترین و مؤلفه عوامل اجتماعی با ضریب مسیر ۰/۶۴ کمترین تأثیر را بر کارآفرینی روستایی شهرستان مورد نظر دارا هستند؛ که این نتایج نیز گویای اهمیت عوامل اقتصادی در توسعه کارآفرینی روستایی در جوامع روستایی مطالعه شده است (جدول ۱۲)

جدول ۱۲. میزان تأثیرات مؤلفه‌های تحقیق بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

رتبه	ضریب مسیر	مؤلفه
۱	۰/۷۸	عوامل اقتصادی
۲	۰/۷۷	عوامل فردی
۵	۰/۶۴	عوامل اجتماعی
۳	۰/۷۲	عوامل سیاسی - قانون گذاری
۴	۰/۷۱	عوامل زیرساختی - تکنولوژیکی

شکل ۲. میزان تأثیر مؤلفه‌های تحقیق بر توسعه کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

داده‌های به‌دست‌آمده از نظرات کارشناسان بومی بعد از انجام جمع‌بندی در مسیر معادلات ساختاری تجزیه و تحلیل شد و در تشکیل ماتریس خود - تعاملی ساختاری که اساس طراحی مدل نهایی تحقیق حاضر است، مورد استفاده قرار گرفت (جدول ۱۳).

جدول ۱۳. ماتریس خودتعاملی ساختاری شاخص‌های پژوهش (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

ردیف	شاخص‌ها				
	۵	۴	۳	۲	۱
۱	A	A	X	A	-
۲	V	V	V	-	-
۳	A	X	-	-	-
۴	X	-	-	-	-
۵	-	-	-	-	-

* V: یعنی i منجر به j می‌شود؛ X: یعنی بین i و j تأثیر متقابل و دوطرفه وجود دارد؛ A: یعنی j بر i تأثیر یک‌طرفه دارد؛ و O: یعنی هیچ رابطه‌ای میان دو شاخص وجود ندارد.

پس از تشکیل ماتریس خودتعاملی، ماتریس دستیابی نهایی تشکیل شد. اعداد مربوط به سطر هر شاخص نشانگر میزان تأثیر آن شاخص بر سایر شاخص‌ها و اعداد ستون مربوط به هر شاخص نشانگر میزان تأثیرپذیری آن شاخص از سایر شاخص‌ها است، لذا جمع جبری امتیازات سطر و ستون مربوط به هر شاخص به ترتیب نشانگر تأثیرگذاری و تأثیرپذیری آن شاخص است که نتیجه آن در (جدول ۱۴) مشاهده می‌شود.

جدول ۱۴. ماتریس دستیابی نهایی و قدرت نفوذ و میزان وابستگی شاخص‌ها (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

ردیف	ابعاد	۱	۲	۳	۴	۵	قدرت نفوذ
۱	عوامل اقتصادی	۱	۱	۱	۰	۰	۴
۲	عوامل فردی	۰	۱	۱	۰	۰	۲
۳	عوامل اجتماعی	۰	۱	۱	۰	۰	۲
۴	عوامل زیرساختی و تکنولوژیک	۱	۱	۱	۰	۰	۴
۵	عوامل سیاسی و قانونی	۱	۱	۱	۱	۱	۵
	میزان وابستگی	۴	۵	۵	۳	۱	

در ادامه برای ترسیم مدل عوامل مؤثر بر ایجاد و توسعه کارآفرینی روستایی، اقدام به تشکیل ماتریس قدرت نفوذ - وابستگی برای شاخص‌های تشکیل‌دهنده مدل گردید. برای این کار مؤلفه‌ها بر اساس امتیاز قدرت و امتیاز نفوذی که به دست آورده‌اند، به چهار طبقه زیر تقسیم شدند (نمودار ۱):

طبقه ۱: شاخص‌هایی که قدرت نفوذ و تأثیرپذیری چندانی نسبت به دیگر شاخص‌ها ندارند.

طبقه ۲: شاخص‌هایی که وابستگی زیادی به دیگر شاخص‌ها دارند (امتیاز وابستگی بالا).

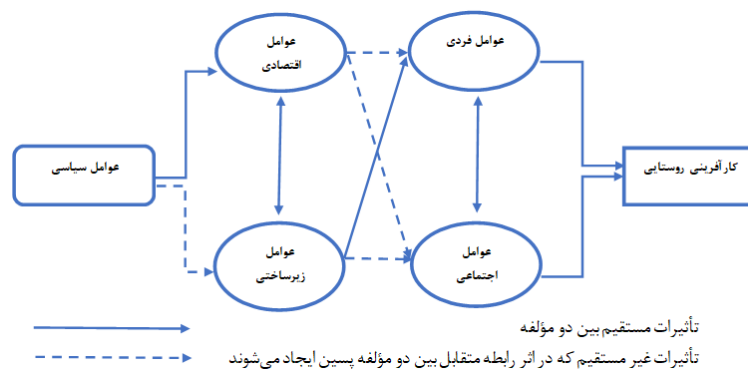
طبقه ۳: شاخص‌هایی که با دیگر شاخص‌ها رابطه دوطرفه دارند.

طبقه ۴: شاخص‌هایی که بر روی شاخص‌های دیگر تأثیر قابل توجهی دارند (امتیاز نفوذ بالا).

زیاد	۶					
	۵	۵	IV		III	
قدرت نفوذ	۴			۴	۱	
	۳					II
کم	۲		I		۳ و ۲	
	۱					
		کم	تأثیرپذیری	زیاد		

نمودار ۱. ماتریس قدرت نفوذ - تأثیرپذیری (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

پس از تشکیل ماتریس قدرت نفوذ و وابستگی که مشخص‌کننده جایگاه و سطح هر کدام از شاخص‌ها در مدل کارآفرینی روستایی است، مدل نهایی پژوهش به شکل ۳ ترسیم گردید.

شکل ۳. مدل نهایی عوامل مؤثر بر کارآفرینی روستایی (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲)

بحث

با توجه به نتایج به دست آمده از طراحی مدل نهایی عوامل تأثیرگذار بر توسعه کارآفرینی روستایی برای مناطق روستایی مورد مطالعه، عوامل سیاسی زیربنایی ترین و عوامل فردی و اجتماعی روبنایی ترین عوامل شناخته می‌شوند؛ به عبارت دیگر برای برنامه‌ریزی و توسعه کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه عوامل سیاسی در اولویت قرار داشته و موفقیت و اجرایی شدن بهتر و مطلوب‌تر سایر عوامل وابسته به موفقیت و مطلوبیت عوامل سیاسی مانند حمایت‌های سیاسی و قانونی از کارآفرینی در قالب ارائه تسهیلات مالی و مالیاتی، قانون‌گذاری و ... قرار دارد. در سطح دوم عوامل اقتصادی و زیرساختی قرار دارند که از نظر اولویت در مرحله دوم هستند؛ به عبارت دیگر موفقیت برنامه‌های اقتصادی و زیرساختی در منطقه مورد مطالعه به موفقیت عوامل تأثیرگذار سیاسی وابسته است و از سوی دیگر موفقیت این عوامل اساس و زمینه‌ای برای موفقیت عوامل تأثیرگذار روبنایی مانند عوامل فردی و اجتماعی است که کاملاً به عوامل پسین وابسته هستند؛ بنابراین می‌توان گفت برای تحقق و توسعه کارآفرینی روستایی و عملکرد هر چه بهتر اکوسیستم کارآفرینی در روستاهای مورد مطالعه، برنامه‌ریزی‌ها باید ابتدا از سطح سیاسی - سیاست‌گذاری شروع شود و مرحله به مرحله زمینه را برای توسعه کارآفرینی روستایی فراهم نماید.

از آنجاکه در مطالعات (شاهرخی ساردو و شریف‌زاده، ۱۴۰۱؛ شریفی و رئیسی، ۱۴۰۱؛ رضائی و همکاران، ۱۴۰۰؛ جمینی و جمشیدی، ۱۴۰۰؛ کاویانی و همکاران، ۱۳۹۷؛ ولائی و همکاران، ۱۳۹۴؛ سلیمانی و همکاران، ۲۰۲۱) به نوعی به عوامل شناسایی شده در این تحقیق به مثابه عوامل اثرگذار توسعه کارآفرینی پرداخته شده است، نتایج تحقیق حاضر با تحقیقات انجام شده همسو است و این اعتبار تحقیق را بالا می‌برد اما اولویت عوامل پرداخته شده در این تحقیق با تحقیقات قبلی متفاوت است زیرا نتایج این تحقیق برگرفته از مناطق روستایی است که از یک لحاظ بهره‌مندی و بهره‌وری از شاخص‌های توسعه پایدار روستایی با ضعف‌های فراوانی مواجه هست و از طرف دیگر به لحاظ داشتن منابع غنی محیطی و منطقه‌ای مستعد هستند. در نتیجه با ارتقای وضعیت این عوامل در روستاهای مورد مطالعه می‌توان به ارتقای سطح شاخص‌های کارآفرینی در آینده امیدوار شد.

نتیجه‌گیری

برون‌رفت از چالش‌های سکونتگاه‌های روستایی مانند فقر، ناامنی غذایی، بیکاری، مهاجرت، رفاه کم و ... درگرو اتخاذ سیاست‌ها و راهبردهای نوینی است که متناسب با شرایط جغرافیایی حاکم بر سکونتگاه‌های روستایی باشد. با استناد به متون علمی موجود، ترویج و توسعه کارآفرینی در رفع محرومیت‌ها و مشکلات جوامع روستایی به‌ویژه جوامع محروم مؤثر واقع می‌شود. این مهم درگرو مطالعات پایه و بنیادی در زمینه کارآفرینی و عوامل مؤثر بر آن در هر فضای جغرافیایی است؛ از آنجاکه کارآفرینی پدیده‌ای فرایندی و سیستمیک است، لذا در تحقیق حاضر تلاش گردید تا زیرسیستم‌های تأثیرگذار بر ایجاد و توسعه کارآفرینی روستایی برای مناطق روستایی مورد مطالعه در شهرستان هشتروند شناسایی و مدل توسعه آن طراحی گردد. برای رسیدن به این مقصود سه گام اساسی پیموده شد. در گام نخست با مطالعه پیشینه پژوهش و نظرخواهی از کارشناسان محلی (هفت تن از کارشناسان دانشگاهی و ۲۰ تن از شوراهای روستایی محلی) و سرپرست خانوارهای روستایی (۲۹۸ نفر) عوامل مؤثر بر کارآفرینی روستایی مورد مطالعه شناسایی شد که در قالب پنج مؤلفه، ۱۵ شاخص و ۵۲ گویه جمع‌آوری گردید.

در گام دوم و بعد از ارزیابی روایی و پایایی پرسش‌نامه، در نرم‌افزار Amos تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده صورت گرفت که نتایج نشان داد از میان عوامل سیاسی و تکنولوژیک گویه «وجود زیرساخت‌های تکنولوژیکی مناسب روستا (مثل IT و ICT در روستا)»، از میان عوامل فردی گویه «تمایل به انجام ریسک‌های

حساب شده»، از میان عوامل اجتماعی گویه «مشارکت در تصمیم‌گیری و اجرای فعالیت‌های مختلف در روستا»، از میان عوامل اقتصادی گویه «دسترسی به خدمات حمایتی» و از میان عوامل سیاسی و قانونی گویه «حمایت‌های مالی و مشوق‌های قانونی» بیشترین تأثیر را بر بروز و توسعه کارآفرینی روستایی در روستاهای مورد مطالعه دارا هستند. همچنین از میان عوامل مورد مطالعه عامل اقتصادی بیشترین نقش را بر توسعه کارآفرینی روستایی شهرستان دارد.

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از این بخش می‌توان گفت جوامع روستایی محلی از ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینانه قابل قبول برخوردار هستند اما به‌دلیل وجود سایر عوامل تأثیرگذار که در بیشتر موارد به‌صورت مانعی در بروز رفتارهای کارآفرینانه عمل می‌کنند، توسعه کارآفرینی را در روستاهای مورد مطالعه مشکل می‌نمایند. نبود و یا سختی دسترسی به تکنولوژی‌های مدرن امروزی که برای شروع و توسعه کسب‌وکارهای امروزی لازم و ضروری هستند، نبود و یا نامطلوب بودن فعالیت نهادهای مردمی و دولتی در مناطق روستایی مورد مطالعه به‌خصوص در زمینه کارآفرینی روستایی، ضعف مالی اکثر روستاییان منطقه برای شروع کسب‌وکارهای جدید و نوآورانه که این مورد قدرت ریسک‌پذیری روستائیان را نیز کاهش داده است، ضعف و یا فقدان سیاست‌های دولتی در زمینه کارآفرینی روستایی و مواردی از این دست، از جمله موانع پیش روی روستائیان منطقه به‌حساب می‌آیند.

پس از مشخص شدن میزان اثرات هرکدام از عوامل مورد بررسی بر توسعه کارآفرینی روستایی مورد مطالعه در گام سوم برای کاربردی کردن هرچه بیشتر نتایج تحقیق، اقدام به طراحی مدل ایجاد و توسعه کارآفرینی روستایی شهرستان مورد نظر گردید، نتایج این گام از تحقیق نیز نشان داد که عوامل سیاسی زیربنایی‌ترین و عوامل فردی و اجتماعی روبنایی‌ترین عوامل مدل پژوهش هستند؛ به عبارت دیگر عوامل فردی و اجتماعی کاملاً تحت تأثیر عوامل سیاسی - قانونی، زیربنایی - تکنولوژیکی و اقتصادی قرار دارند؛ و در صورت انجام اقدامات لازم در زمینه عوامل زیربنایی یادشده، عوامل فردی و اجتماعی در روستاهای مورد مطالعه قابلیت به بالفعل درآمدن و عملکرد مطلوب‌تر را خواهند داشت. با توجه به نتایج کلی به‌دست‌آمده از پژوهش، پیشنهادهای زیر ارائه می‌گردد:

- در شرایط فعلی سرمایه‌گذاری و حمایت بخش دولتی نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه کارآفرینی روستاهای مورد مطالعه می‌تواند داشته باشد. این حمایت می‌تواند با واگذاری وام‌های بانکی با بهره کم و دوره بازپرداخت بلندمدت، کمک بلاعوض به افراد پیشرو در زمینه فعالیت‌های کارآفرینی، تضمین خرید تولیدات و محصولات باقیمت مناسب و برقراری ارتباط میان روستائیان و بازارهای عمده و اصلی در داخل و خارج کشور عملیاتی و اجرایی شود.

- تبلیغات مؤثر در زمینه معرفی جاذبه‌های گردشگری شهرستان هشتگرد، احداث اقامتگاه بوم‌گردی و اکوکمپ‌های گردشگری در شهرستان هشتگرد، تسهیل فرایند صدور مجوز برای صادرات تولیدات، در نتیجه اجرایی کردن این اقدامات در گرو تقویت و ارتقای عوامل مؤثر بر کارآفرینی است.

- برگزاری دوره‌های آموزشی آشنایی با مفهوم کارآفرینی و شاخص‌های آن، توزیع و پخش پوستر، کتابچه، مجله و ویدئو کلیپ‌هایی از افراد موفق در زمینه کارآفرینی، برگزاری کارگاه‌های کارآفرینی مختص گروه‌های مختلف ساکن در روستاهای مورد مطالعه (زنان و جوانان) و برقراری ارتباط و تعامل میان روستائیان و کارآفرینان نمونه پیشنهاد می‌شود.

- استخدام مدیران روستایی تحصیل‌کرده و با دانش کافی در روستاها، تقویت زیرساخت‌های کالبدی و خدماتی (جاده، دسترسی به تلفن و شبکه اینترنت، پست‌بانک، گازرسانی به روستاها) احداث بازارهای محلی و هفتگی به‌ویژه در مجاورت محورهای ارتباطی و روستاهای گردشگری، بهبود کیفیت مدارس به‌ویژه برای زنان روستایی پیشنهاد می‌شود.

- ارتقای مشارکت اقتصادی با تشکیل و راه‌اندازی تعاونی‌های چندمنظوره تولید و فروش با مشارکت فعال روستائیان، راه‌اندازی صندوق‌های خرد اعتباری مشارکتی (زنان و جوانان)، تشویق و ترغیب روستائیان به شروع فعالیت‌های اقتصادی گروهی و مشارکتی (مانند احداث کارگاه‌های محلی فرآوری تولیدات زراعی، دامی و باغی، خرید اشتراکی ادوات و ماشین‌آلات کشاورزی و غیره) محقق خواهد شد.

سپاسگزاری

تیم پژوهش بر خود لازم می‌داند از کلیه افرادی که در انجام این پژوهش همکاری نمودند، تشکر نماید.

منابع

- اکبرپور، محمد (۱۴۰۰). واکوی عوامل مؤثر بر توسعه نهادی فضاهای روستایی پیراشهری مورد مطالعه بخش مرکزی شهرستان هشتگرد، *برنامه‌ریزی فضایی*، ۱۱ (۴۳)، ۱۶۴-۱۴۵. doi: 10.22108/sppl.2022.128842.1587
- تقدیسی، احمد؛ هاشمی، صدیقه؛ هاشمی، محمدمهدی (۱۳۹۴). تحلیل عوامل مؤثر در زمینه‌های توسعه کارآفرینی نواحی روستایی، *جغرافیا و مطالعات محیطی*، ۴ (۱۴)، ۹۸-۸۳.
- جمینی، داود؛ جمشیدی، علیرضا (۱۴۰۰). مدل‌سازی عوامل مؤثر بر توسعه شاخص‌های کارآفرینی در مناطق روستایی ایران نمونه پژوهش منطقه اورامان استان کرمانشاه، *برنامه‌ریزی فضایی*، ۱۱ (۳)، ۹۴-۷۳. doi: 10.22108/sppl.2021.128388.1576
- حسینی‌نیا، غلامحسین؛ فلاحی، هادی (۱۳۹۶). عوامل مؤثر بر توسعه کارآفرینی روستایی نمونه مطالعه: مناطق روستایی شهرستان منوجان، *پژوهش‌های روستایی*، ۸ (۱)، ۳۷-۲۲.
- رضائی، حمید؛ خاکزدین، سید مهدی؛ زمانی، مهسا (۱۴۰۰). طراحی مدل ساختاری تفسیری توسعه پایدار کارآفرینی روستایی مطالعه نوردی استان گلستان، *فصلنامه راهبرد توسعه*، ۱۷ (۴)، ۱۳۰-۱۱۰.
- رضائی، حمید؛ سمیعی، روح‌اله؛ دیده‌خانی، حسین؛ شجاعی، سامره (۱۳۹۷). طراحی الگوی توسعه پایدار کارآفرینی روستایی با استفاده از تکنیک دلفی فازی، *پژوهش اجتماعی*، ۱۰ (۳۸)، ۶۵-۴۵.
- رضائی مقدم، کورش؛ معصومی، احسان (۱۳۹۷). کارآفرینی روستایی پایدار: پاسخی به پیامدهای توسعه بی‌حد و مرز کارآفرینی در نواحی روستایی، *کارآفرینی در کشاورزی*، ۵ (۲)، ۱۰۴-۸۳. doi: 10.22069/jead.2018.15243.1338
- رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ سجاسی قیداری، حمدالله؛ رضوی، سیدحسین (۱۳۸۹). راهبردهای توسعه کارآفرینی کشاورزی در مناطق روستایی؛ مطالعه موردی: روستاهای شهرستان خدابنده، *روستا و توسعه*، ۱۳ (۳)، ۲۹-۱.
- شاهرخی ساردو، صالح؛ شریف‌زاده، مریم (۱۴۰۱). پدیدارشناسی چالش‌های توسعه کارآفرینی روستایی از دیدگاه کارآفرینان پیشرو در بخش مرکزی شهرستان جیرفت، *آموزش و مدیریت کارآفرینی*، ۱ (۱)، ۳۴-۱۹. doi: 10.22126/eme.2023.2457
- عبدی، عرفان؛ تقدیسی، احمد؛ توکلی، جعفر (۱۳۹۸). بررسی اثر اعتبارات خرد دولتی بر کارآفرینی و توسعه پایدار روستایی شهرستان جوانرود، *برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی*، ۱۰ (۴۰)، ۲۱۶-۱۷۷. doi: 10.22054/qjssd.2019.11190
- علوی‌زاده، سید امیرمحمد (۱۳۹۶). کارآفرینی و نقش آن در توسعه پایدار روستایی مطالعه موردی استان ایلام، *فرهنگ/ایلام*، ۱۸ (۵۶)، ۱۷۰-۱۵۴.
- کاوایی، ابوطالب؛ رحمانی، بیژن؛ رضویان، محمدتقی؛ علیپورنخی، عباس (۱۳۹۷). ارزیابی نقش و تأثیر توسعه فضای کسب‌وکار کارآفرینی گردشگری در جهت دستیابی به توسعه پایدار روستایی نمونه موردی دهستان استرآباد جنوبی در شهرستان گرگان، *نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی*، ۱۰ (۲)، ۲۷۱-۲۵۳.
- کرمیان، فرانک؛ سقائیان، سید حسین (۱۴۰۲). تحلیل موانع فراروی کارآفرینی زنان روستایی استان کرمانشاه؛ کاربرد نظریه بنیانی. *آموزش و مدیریت کارآفرینی*، ۲ (۲)، ۵۸-۴۳. doi: 10.22126/eme.2023.9304.1036
- کریمی، سعید؛ رئیس‌سیما (۱۴۰۱). بررسی رابطه بین درگیری و فرسودگی شغلی با عملکرد کسب‌وکار (مورد مطالعه: کارآفرینان روستایی شهرستان نهاوند) *آموزش و مدیریت کارآفرینی*، ۱ (۱)، ۷۰-۵۳. doi: 10.22126/eme.2023.2462
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۵)، *سرشماری عمومی نفوس و مسکن*، سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان آذربایجان شرقی.
- ولائی، محمد؛ عبدالمهدی، عبدالله؛ منافی آذر، رضا؛ صفری، نوید (۱۳۹۴). تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه پایدار روستایی با تأکید بر کارآفرینی

(مطالعه موردی: دهستان مرحمت‌آباد شمالی - شهرستان میان‌دوآب)، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۵ (۱۹)، ۱۶۲-۱۴۹.

References

- Abdi, E., Taqdisi, A., & Tavakoli, J. (2019). Assessing the Impact of Government's Microfinance on the Entrepreneurship and Sustainable Rural Development of Javanrud. *Social Development & Welfare Planning*, 10 (40), 177-216. doi: 10.22054/qjsd.2019.11190 (in Persian).
- Aggarwal, A. K. (2018). *Rural Entrepreneurship Development Ecosystem—An Emerging Paradigm of Rural Socio-Economic Development*. Project of Rural Entrepreneurship Development in the State of Haryana, India, 1-16. doi: 10.2139/ssrn.3184127
- Akbarpour, M. (2021). The Role of Structural Factors Affecting the Institutional Development of Suburban Spaces of Villages: A Case Study of Central Part of Hashtrud County. *Spatial Planning*, 11 (4), 91-110. doi: 10.22108/sppl.2022.128842.1587 (in Persian).
- Alavizadeh, S. A. (2018). Entrepreneurship and Its Role in Sustainable Rural Development (Case Study: Ilam province). *A scientific journal of ilam culture*, 18 (56), 154-170. (in Persian).
- Farahani, H., Rasoulinia, Z., & Asdoghi-Saraskanroud, Z. (2013). Factors influencing the growth of entrepreneurship in the studied rural areas: Jabransar village in Abdanan city. *Space Economics and Rural Development Quarterly*, 3 (9), 1-16. (in Persian).
- Gamede, B. T., & Uleanya, C. (2018). Entrepreneurship: Solution to Unemployment and Development in Rural Communities. *Journal of Entrepreneurship Education*, 21 (3). 1-12.
- Hosseini, G., & Fallahi, H. (2017). Factors Affecting the Development of Rural Entrepreneurship: A Case Study on the Rural Areas of Manoojan County. *Journal of Rural Research*, 8 (1), 22-37. (in Persian).
- Iran Statistics Center (2015). General Population and Housing Census, Management and Planning Organization of East Azarbaijan Province (in Persian).
- Jamini, D., & Jamshidi, A. (2021). Modeling the Factors Affecting the Development of Entrepreneurship Indicators in Rural Areas of Iran (Case Study: Owramanat Region, Kermanshah Province). *Spatial Planning*, 11 (3), 73-94. doi: 10.22108/sppl.2021.128388.1576 (in Persian).
- Jamshidi, A., Jamini, D., Ghanbari, U., Toosi, R., & Pesaraklo, M. (2015). Factors affecting the entrepreneurship development in agricultural production cooperatives Minodasht Township. *Geographical Planning of Space*, 5 (15), 211-225. (in Persian).
- Karamian, F., & Saghaian, S. H. (2023). Analysis of Barriers Facing Rural Women's Entrepreneurship in Kermanshah Province: An Application of the Grounded Theory. *Education and Management of Entrepreneurship*, 2 (2), 43-58. doi: 10.22126/eme.2023.9304.1036 (in Persian).
- Karimi, S., & Reisi, S. (2023). Investigating the Relationship Between Work Burnout and Engagement With Business Performance (Study Case: Rural Entrepreneurs of Nahavand County). *Education and Management of Entrepreneurship*, 1 (1), 53-70. doi: 10.22126/eme.2023.2462 (in Persian).
- Kaviani, A., Rahmani, B., Razovian, M., & Alipurankhi, A. (2017). Evaluation of the role and impact of the development of the tourism entrepreneurship business environment in order to achieve sustainable rural development, a case study of South Estrabad village in Gorgan city. *New Attitudes in Human Geography*, 10 (2), 271 -253. (in Persian).
- Klofsten, M., Norrman, C., & Cadorin, E. (2020). Support and development of small and new firms in rural areas: a case study of three regional initiatives. *SN Applied Sciences*, 2 (110), 1-9. doi: 10.1007/s42452-019-1908-z.
- Lai, Y., & Vonortas, N. S. (2019). Regional entrepreneurial ecosystems in China. *Industrial and Corporate Change*, 28 (4), 875-897. doi: 10.1093/icc/dtz035
- Nwankwo, F. O., & Okeke, C. S. (2017). Rural entrepreneurship and rural development in Nigeria. *Africa's Public Service Delivery and Performance Review*, 5 (1), 1-7. doi: 10.4102/apsdpr.v5i1.152
- OykuIyigun, N., (2015). What could Entrepreneurship do for Sustainable Development? A Corporate Social Responsibility-Based Approach. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*,

- 1 (195), 1226-1231. doi: 10.1016/j.sbspro.2015.06.253
- Plüschke-Altob, B., (2017). The Question of Responsibility: (De-)Peripheral sing Rural Spaces in Post-Socialist Estonia. *European Spatial Research and Policy*, 24 (2), 59-75.
- Polbitsyn, S. N. (2019). Russia's Rural Entrepreneurial Ecosystems. *Economy of Region*, 1 (1). 298-308.
- Rezaei, H., Khakzdain, S. M., & Zamani, M. (2021). Designing an interpretive structural model of sustainable development of rural entrepreneurship in Golestan Province Nouri study. *Development Strategy Quarterly*, 17 (4), 110-130. (in Persian).
- Rezaei, H., Samiei, R., Dideh-Khani, H., & Shojaei, S. (2018). Designing Sustainable Rural Development Pattern Using Fuzzy Delphi Techniques. *Social Research*, 10 (38), 45-65. (in Persian).
- Rezaei-Moghadam, K., & Masoumi, E. (2017). Sustainable rural entrepreneurship: A response to the implications of the boundless development of entrepreneurship in rural areas. *Entrepreneurship in Agriculture*, 5 (2), 83-104. doi: 10.22069/jead.2018.15243.1338 (in Persian).
- Richard, R. (2020). Factors Affecting Rural Entrepreneurship, International Journal of Research in Engineering. *Science and Management*, 3 (3), 239-245.
- Ruknuddin-Eftekhari, A., Sejasi-Khedari, H., & Razavi, S. H. (2009). Development strategies of agricultural entrepreneurship in rural areas; Case study: villages of Khodabande city. *Rural and Development*, 13 (3), 1-29. (in Persian).
- Saxena, S. (2012). Problems faced by rural entrepreneurs and remedies to solve it. *Journal of Business and Management*, 3 (1), 23-29.
- Shahrokhi-Sardo, S., & Sharifzadeh, M. (2023). Phenomenology of Rural Entrepreneurship Development Challenges from the Leading Entrepreneurs' Viewpoints in Central District of Jiroft County. *Education and Management of Entrepreneurship*, 1 (1), 19-34. doi: 10.22126/eme.2023.2457 (in Persian).
- Soleymani, A., Yaghoubi Farani, A., Karimi, S., Azadi, H., Nadiri, H., & Scheffran, J., (2021), Identifying sustainable rural entrepreneurship indicators in the Iranian context. *Journal of Cleaner Production*, 290 (1), 125-186. doi: 10.1016/j.jclepro.2020.125186.
- Stoica, O., Roman, A., & Rusu, V. D. (2020). The Nexus between Entrepreneurship and Economic Growth: A Comparative Analysis on Groups of Countries. *Sustainability*, 12 (3). 1-19. doi: 10.3390/su12031186
- Taghdisi, A. T., Hashemi, S., & Hashemi, M. M. (2015). Analysis of effective factors in the fields of entrepreneurial development of Abadeh. *Journal of Geography, Urban and Regional Studies*, 4 (14), 83-98. (in Persian).
- Valai, M., Abdullahi, A., Manafi-Azar, R., & Safari, N. (2015). Analyzing the Factors affecting Rural Constant Development by Emphasis on Entrepreneurship (Case study: Northern Marhamat Abad Rural district- Miandoab County). *Regional Planning*, 5 (19), 149-162. (in Persian).